

A. Hauzeur; I. Jadin; C. Jungels (ed.): Belgický neolit ve sbírce Louise Éloye

Recenzovaná publikace, jejíž vedení se ujali Anne Hauzeur, Ivan Jadin a Cécile Jungels, si vzala za cíl sumarizovat dosavadní bádání o starém neolitu Belgie, k čemuž Valonsko-bruselská federace využila nově nabyté sbírky Louise Éloye (1918–2002). Éloy byl namurský elektrotechnik a amatérský sběratel, jeho jméno si zasvěcení nejčastěji vybaví v souvislosti se skládkami štípané industrie. Tento muž během svého života získal 14 654 artefaktů spadajících do období od paleolitu po dobu římskou a pocházejících nejenom z výzkumů, kterých se osobně účastnil, ale i ze směny či koupe. A právě jeho celoživotní dílo (jeho „Cabinet d’amateur“) na jedno místo přivedlo přední odborníky, kteří dostali možnost vyjádřit se a své závěry prezentovat nejenom knižně, ale i prostřednictvím dočasné výstavy „5000 ans avant J.-C. La grande migration?“, která proběhla v Musée de la Préhistoire en Wallonie.

Publikace, která z tohoto záměru vzešla, představuje všechny aspekty belgické kultury s lineární keramikou, kterou v případě potřeby zasazuje do širšího kontextu. Úvodní kapitola *Une question, des méthodes d’investigation* líčí život a dílo L. Éloye, metody výzkumu a dějiny bádání, přičemž neopomíná ani slavný mýtus o tzv. *fonds de cabane*. Obecně představuje belgickou kulturu s lineární keramikou, seznamuje s její chronologií i rozsahem sídelní oikumeny a upozorňuje na propojení s oblastí nizozemského Limburska.

Zásadní kapitola *Des faits* rozebírá hmotnou kulturu starého neolitu Belgie s důrazem na kulturu s lineární keramikou. V první řadě řeší sídliště a pohřebiště, která nejenom

popisuje, ale vyzdvihuje i jejich význam pro poznání sociální struktury. Důraz je kladen na hlubokou jihovýchodní tradici, která spojuje Evropu, ale taktéž na osobitě regionální zvyklosti či záměr určité vrstvy obyvatel–odpadlíků stavět se proti svým předkům. Součástí některých sídlišť starého neolitu jsou příkopy, jejichž typy byly různé, ale spojují je striktní pravidla hloubení a samozřejmě jejich stále nejasná funkce. Teorie je tu výtečně doplněna postřehy z komplexního experimentu. Posledním nemovitým objektem, který je blíže rozveden, jsou vzácné neolitické studny a ještě cennější artefakty z organických materiálů, nacházené v jejich výplních. Publikace nabízí rekonstrukce doložených kyvelází, příklad ukázkového výzkumu

studny v Altscherbitz, ale třeba i artefakty zpochybňující jejich profánní funkci.

Součástí této rozsáhlé kapitoly jsou i texty o okolním prostředí, publikace seznámí s antrakologií a palynologií, které umožňují rekonstrukci vegetace, a tedy i studium dopadu prvních neolitiků na přírodní svět. Svět, který poskytoval suroviny. Hovoříme-li o sbírce L. Éloye, zaníceného milovníka štípané industrie, tak si jistě mohu dovolit podotknout, že tou nejvýznamnější byl kámen. Odborníci sledují zacházení se surovinou s ohledem na vzdálenost od zdroje, dostatečný prostor je věnován i technologii výroby čepelí, která je samozřejmě doprovázena legendárními skládkami. Jednotlivé kamenné

artefakty jsou zasazovány do širšího geografického prostoru a hledají se možnosti specializace či regionální odlišnosti – možná i etnika? Ať již věříme či nevěříme v možnost poznání etnik na základě archeologických nálezů, i zde se jako nejvhodnější indikátor zdá být hrot šípů. V rámci kamenné industrie je prostor věnován i té broušené, zejména teslicím, které jsou zpracovány důkladně, ovšem text je velmi kritický k pokroku v bádání za posledních třicet let. Nedílnou součástí je i traseologie, která v publikaci umožnila autorům odbočku k „archeologii nenalézaného“, a tedy i ke zpracování rostlinných vláken. Další zásadní surovinou, která badatele zajímá, je keramické těsto. Řeší se jeho složení, které v některých případech umožňuje určit provenienci nádob nejenom lineární keramiky, ale i specifických keramických skupin nacházených v kontextech LNK, například keramiky La Hoguette či Limbourg. Autoři se důkladně věnují i technologii výroby či výzdobným motivům na keramických nádobách, velmi podařená je například část přibližující složitou systémovou analýzu keramické výzdoby s cílem rozpoznat jednotlivé regionální skupiny či úvahy nad možným poznáním jednotlivých rodů. Dále se lze v kapitole dočíst i to, jak se odlišují belgické antropomorfní a zoomorfní figurky z pálené hlíny, o významu kruhového šperku, o užívání hematitu nebo o možnostech mletí a drcení.

Třetí kapitola *Pour des conclusions provisoires* představí určité závěry, ke kterým badatelé doposud došli. Lze se dočíst o cestě neolitu z Předního východu a o tom, jak lze podpořit teorii migrace radiokarbonovými daty, demografií či

genetikou, ale také archeologickými nálezy. Probírá se tu nejranější zemědělské osídlení Belgie a vliv mezolitického obyvatelstva. Nechybí ani nelineární směry, které ovlivňovaly dění starého neolitu, tedy La Hoguette, Limbourg, Blicquy/Villeneuve-Saint-Germain nebo třeba i kardiová keramika. Zásadní je text o procesech, které způsobily definitivní zánik tak mimořádného kulturního celku, jakým byla kultura s lineární keramikou. Pokud by ani tyto řádky nepřeměnily náhodného čtenáře na badatele zahloubaného

do procesu neolitizace, tak se to jistě podaří dvěma úvahám v doslovu (*Épilogue*).

Nedílnou součástí recenzovaného svazku je i výběr z Éloyovy sbírky, prezentovaný v katalogu (*Catalogue*). Ještě před ním má čtenář možnost seznámit se s povahou sbírky a lokalitami, na kterých Éloy působil (*La collection Louis Éloy*). Text o asijské krásce nám sice neprozradí mnoho o kultuře s lineární keramikou, avšak dovolí krátce nahlédnout do duše nadšených sběratelů.

Publikace jistě předčila původní záměr autorského kolektivu, který chtěl „jen“ podklady pro výstavu. Pestře skladbě odborníků se nepodařilo pouze popsat starý neolit Belgie, shrnout dosavadní bádání, také u mnoha témat navrhnout možné směry pro bádání budoucí, ale díky uvolněnému textu i zachytit atmosféru, která v tamější archeologii panuje. Knihu lze doporučit studentům archeologie a znalým amatérům, neboť velmi dobře seznamuje s belgickou LNK v širším kontextu.

Odborníky možná odradí stručnost a jistá povrchnost jednotlivých textů, což je nezbytná daň za širokou paletu témat, které se Hauzeurové, Jadinovi a Jungelsové podařilo shromáždit.

Adéla Dušková

A. Hauzeur; I. Jadin; C. Jungels (ed.): *5000 ans avant J.-C. La grande migration? Le Néolithique ancien dans la collection Louis Éloy. Bruxelles, Fédération Wallonie-Bruxelles, Service du patrimoine culturel 2011. ISBN 978-2-930624-02-0.*

Petr Šída: Gravettské osídlení v Lubné. Nálezy do roku 1960

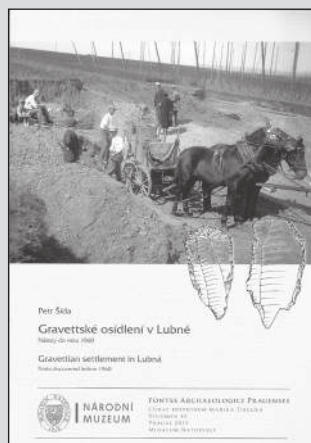
Tato monografie se zabývá archeologickými výzkumy na významné české paleolitické lokalitě Lubná a představeny jsou zde situace a nálezy objevené v polohách Lubná I, II, IV a VIII, a to konkrétně do roku 1960. Toto datum není zvoleno nahodile, ale – jak je ostatně uvedeno hned v úvodu knihy – jedná se o období, kdy byla stanice zkoumána systematicky a na svou dobu velice moderně. Poté zájem víceméně utichl až na několik málo akcí, materiál z nich získaný ale prozatím není vyhodnocený. Od roku 2006 je bádání obnoveno, avšak celý tento moderní výzkum je teprve ve svých počátcích.

Jak ukazuje kapitola *Přírodní prostředí oblasti Lubné*, je pro nás vzhledem k množství gravettských lokalit na území Čech v současné době Lubná klíčovou lokalitou. Jak ale autor upozorňuje, jde v případě gravettieny pouze o stav výzkumu a v budoucnu snad přibudou další nálezy. V té samé kapitole je rovněž stručně, nicméně velice výstižně a srozumitelně představeno prostředí blízkého okolí lokality, přičemž některé tyto údaje jsou porovnávány

v rámci širšího kontextu s jinými obdobně datovanými lokalitami. Zajímavou je pak podkapitola *Sídelní strategie*, srovnávající všechny gravettské lokality v Čechách z pohledu jejich nadmořské výšky a jejich vlastní typologie.

V rámci následující kapitoly (*Historie výzkumu*) jsou vedle pozoruhodné historie vlastního objevu lokality a klasických dějin bádání na jednotlivých polohách představeny i v minulosti neuskutečněné plány na publikace jednotlivých etap výzkumu.

Z jistého pohledu nejzajímavější je kapitola věnující se dokumentům souvisejícím s Lubnou. Tato část obsahuje doslovný přepis všech textů popisujících výzkum lokality až do roku 1960. Každý z těchto dokumentů (dohromady jich je 23) je náležitě ocitován a je u něj uvedeno, o jaký konkrétní druh textu se jedná (předběžná zpráva, publikace apod.). Vyjma toho kapitola obsahuje také ilustrace, terénní dokumentaci a fotografie, které byly součástí výše zmiňovaných dokumentů. Navíc je část dopisů a popisků naskenována, což

celou kapitolu činí ještě zajímavější.

Zbylou část publikace (přibližně dvě třetiny) pak tvoří bližší popis jednotlivých poloh, nálezů na nich učiněných a jejich analýza. Na počátku je přiložena užitečná ortofotomapa zachycující jednotlivé polohy a jsou vysvětleny důvody určité nevyváženosti jejich celkového popisu. Následuje detailní popis lokalit Lubná I, II, IV a VIII, obsahující ke každé z nich stejné rozložené podkapitoly zabývající se surovinami, technologickou a typologickou skladbou štípané industrie, kostěnou industrií, osteologickým materiálem, hrubotvarou

industrií a ostatními nálezy, uměleckými předměty, datací a skládankami. V závěru každé této kapitoly autor představuje kompletní soupis nálezů řazený dle inventárních čísel a rozdělený na kamennou industrii a zvířecí kosti. Pro jakoukoliv budoucí práci s materiálem se tak jedná o neocenitelnou pomůcku.

Celá publikace je prvním kompletním zpracováním starších etap výzkumu na lokalitě Lubná. Vyjma vlastního archeologického materiálu se věnuje i přírodnímu prostředí, typologii lokality a nechybí ani analogie k jiným lokalitám na Moravě a v Čechách. Díky logickému členění, ať již na úrovni kapitol nebo podkapitol, je jakákoli informace v ní obsažená velice snadno dohledatelná.

Petr Čechák

Petr Šída: *Gravettské osídlení v Lubné. Nálezy do roku 1960. S příspěvky Marty Moravcové, Dagmar Vokounové Franzeové a Kateřiny Blažkové. Fontes Archaeologici Pragenses. Volume 42. Praha, Národní muzeum 2015. ISBN 978-80-7036-474-1. 231 stran včetně 194 obr. a 25 tab.*